

Az igazság szakrális fogalom

Kiss Iván animátor és rajzfilmrendező arról, miért is nem kívánta átvenni a Balázs Béla-díjat

Az animációs filmek és alkotóik sorsa Magyarországon mostoha: Rófusz Ferenc nevére annak idején akkor kaptuk fel először a fejünket, amikor a nemzetközi zsűri Oscar-díjjal jutalmazta világraszóló teljesítményét. Egy másik magyar animációs filmes nevé, meglehet, abból az alkalomból jegyzik majd meg sokan, hogy nem volt hajlandó átvenni a harmincéves munkásságáért neki megítélt Balázs Béla-díjat. A minisztériumnak – az igazsághoz híven – nyilvánosságra kellett volna hoznia, ki az, aki nem vette át, azaz visszautasította a díjat. Nem tette meg. Kiss Iván rajzfilmrendezővel, a Grácia Alkotóközösség tagjával az igazságról, az értelmiségi szerepről, gondolat, szó és tett egységéről beszélgettünk.

■ VARGA KLÁRA

Politikai okból nem fogadja el a díjat?

– Nem. Morális okokból.

– Aligha világos mindenki előtt, mi a különbség a kettő között...

– Egy maroszléki kiskapu félfáján ez a felirat olvasható: „Hogy az igazság a kapun kívül hí pártolást nyerjen, a hamisság béjjül pisszenni se merjen.” Az ősei felfogását megörökítő parasztember szerint, ha nem őrzi minden erejével a legszűkebb, legintimebb közösségben, a családban, a „benti világban” az Isten által teremtett rendet, akkor a „kapun kívül”, a kinti világban sem érvényesülhet az igazság. A kapu felirata az egyes ember felelősségét jeleníti meg az „egész” iránt, szűkebb és tágabb közössége iránt.

– Ön úgy érzi, erkölcsi kötelessége visszautasítani a díjat, különben zűrzavart kelt maga körül? Akadnak, akik ezt fordítva gondolják.

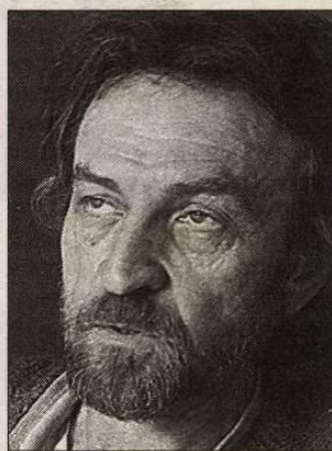
– Én viszont így gondolom. Amikor a keresztény kultúrában arról beszélünk, mi is az emberi lényeg, ez a kultúra istenképiségünket hangsúlyozza, vagyis olyan minőségünket, amely szellemisé-

mához viszonyulunk. Hamvas Béla mondja, hogy „Mindnyájan távol vagyunk azonban az „igazság lényiségétől”, mivel a „megkülönböztetés képessége” homályosodott, tünt el bennünk: „megkülönböztetése annak, ami jó és rossz, valódi és nem valódi, helyes és helytelen, igazság és létrontás”. A homály elfogadása, a tudatos irányultság és cselekvés az igazsággal mint abszolútummal szemben, a relativizálás, az értékek megkérdőjelezése vagy állandóságuk tagadása nem más, mint a szakrális centrum elfedése, a homály sötétség fokozása: rombolás.

– Legújabb, *Átváltozás* című önálló filmjének témája éppen embervoltunk átalakulása. De milyen szempontból mond ellent az igazságnak, ha ön elfogadja a harmincéves munkásságáért méltán járó állami kitüntetést, amelyet a filmszövetség kivételesen szép ajánlásával kapott meg?

– Mélyen hálás vagyok a filmszövetségnek azért, hogy erre a díjra felterjesztettek. Miattuk sajnálom, hogy nem vehetem át. A levél azonban, amelyben az állami elismerésről értesítettek, *Görgey Gábor* kultuszminiszter aláírása szerepel. A kormány, amely hazugság-özönnel került hatalomra, számomra morális értelemben legálábbis illegitim. Egy ilyen kabinetnek egyetlen tagjától sem vehetek át kitüntetést, mert nem jogosultak arra, hogy ilyesmire az ország nevében bárkinek is átadjanak.

– Olyasmikre gondol, mint a 23 millió román beözönlésének rémhíre?

Kiss Iván

– Vagy a korábbi hivatalos papír, amely *Kuncze* belügyminisztere alatt hagyta el a Magyar Köztársaságot, amely szerint az *Andrássy út 60.*-ban sohasem vallattak és kínoztak senkit. Vagy amikor az előző kormányzat alatt az akkori miniszterelnököt a jelenleg kormányzó pártok és holdudvaruk *Hitlertől Mussolinig, Sztálintól Kádárig*, diktátortól a „g...ség oltárán a főalakig” a világot mindenek elmondták. Ezek a megnyilvánulások mind a hazugság kategóriájába tartoznak. Azt sem tudom elfelejteni, amikor a kisebbik kormányzó párt elnöke jogi gengeszterizmusnak nevezte azt, amikor az OVB egyáltalán tárgyalni mert a választási visszaélések ügyét, vagy amikor *Kovács László* leszélsőségeszte egy, az EU-csatlakozást elemző polgári kör tagjait általa félidézett félmondatok alapján. Demokráciában e magatartás elfogadhatatlan. Elfogadhatatlan az is, hogy a

magyar miniszterelnök december elsején Erdély elcsatolására koccint Budapesten a román miniszterelnökkel.

– Az elmúlt években több „ötletes” megoldás született arra nézve, hogyan lehet kifejezni a nemtetszést a díj adományozójával kapcsolatban. Akadt, aki begipszeltette a kezét, hogy ne kelljen átvennie a *Karinthy-gyűrűt*, illetve kezét fogni az elismerés átadójával. Mások mankót vettek a kezükbe ugyanebből a célból. Akadt, aki beteget jelentett, vagy egyszerűen csak nem jelent meg a helyszínen. Mások meghagyták az oklevelet és a plakettet, csak a díjjal járó pénzt tették zsebre. Olyan díjazotthoz is volt szerencsénk, aki bodyguardokkal tévesztette össze a magas rangú díjátadó bizottság tagjait. Mi ezekről a véleménye?

– Már *Julien Benda* és *Babits* is foglalkoztak annak idején az írástudók árulásával. Azzal, hogy az értelmiségiek nem hajlandók többé az igazságot bátran, minden teke-tória nélkül képviselni. Az ő koruk óta csak súlyosbodott a helyzet. A gesztus, hogy nem veszem át a díjat, a ma fennhéjázó, hatalomhoz dörgölőző, minden áldozatra képtelen, kistűlű, megélhetési értelmiségnek is válasz.

– Úgy tudom, ön a filmjeivel számos esetben nem tudott elutazni rangos nemzetközi animációs filmfesztiválokra. Ebben az esetben nem lenne életszerűbb, felelősebb magatartás mégiscsak átvenni a díjat?

– Szerintem ez nem pénzkeresés. A gondolat, szó és cselekedet egységét nem lehet megkerülni semmilyen indokkal.

Mundruczó fődíjas

Mundruczó Kornél Szép napok című filmje nyerte el a fődíjat a 7. Szófia Nemzetközi Filmfesztiválon. A március 16-án zárult szemlén először hirdettek versenyprogramot. (MTI)

Huszárik-filmek Egerben

Az Egri Főegyházmegyei Hatóság keresztény ifjúsági klub galériájának Hevessy Sándor-filmklubjában (Széchenyi u. 5.) ma este hatkor vetítik Huszárik Zoltán három legendás kisfilmjét. A Tisztelet az öregasszonyoknak, a Capriccio és az A piacere című alkotások megtekintése után Mátis Lilla, a korán elhunyt Huszárik Zoltán egykori munkatársa emlékezik a meszterre. (P. Z.)

Schéner-tárlat

A Gerbeaud Ház Harmincad galériájában ma délután ötkor Schéner Mihály festőművész tárlattal köszöntik nyolcvanadik születésnapját. Fellép a Budapest Juvenatus zenekar. A kiállítás március 30-ig látogatható. (K. U. M.)

Egy régi buli képei

The Party – remix címmel Jokesz Antal fényképeiből nyílik kiállítás ma este hatkor a Vintage Galériában (V., Magyar utca 26.). A képek negyed évszázaddal ezelőtt születtek Párizs éjszakai életéről. A megnyitón a zenét Horváth Tibor, Timár Katalin és DJ Yokes keveri. A kiállítás április 25-ig tekinthető meg. (N. M.)

Bernáth István kitüntetése

Az Izlandi Köztársaság elnöke tegnap a Hotel Intercontinental különtermében átadta az Izlandi Súlyomrend lovagkeresztjét Bernáth István irodalomtörténész-műfordítónak több évtizedes munkásságáért. Bernáth tanulmány- és cikkíróként, műfordítóként, egyetemi oktatóként megismertette és népszerűsítette Magyarországon Izland középkori és modern kultúráját. (S. A.)

A reménytelenség varázslata

Boldogtalan hold · O'Neill-bemutató a Tivoli Színházban

S Z Í N H Á Z

■ METZ KATALIN

Mintha a holdnak csakugyan misztikus ereje volna, akár az óvilágban vagy a mitológiában. Vagy minden idők szerelmes dalaiban. Sápadt-sejtelmes világló-lása vágyakat fakaszt a színpadi hő-sőkben. O'Neill kései színműve, amelyet már posztumusz mutat-tak be, mint a súlyos betegnek fekvő drámaíró családja „sagájának” többi darabjait, bizony nem mentes némi kesernyés érzéltől, amit ugyan a falusi környezet szándékosan darabos nyelvi közege, a figurák nyers viselkedése valamelyest elfed. Annál nehezebb ezt a kettősséget a színpadon érzé-keltetni. Pontosabban visszafogni az érzelmi „lejtőn” a figurákat, és az avittas álmodozástól a fojtott drámaiság irányába téríteni. A rendezőnek ez jobbra sikerül is.

Tordy Géza valószínűleg a Tivoli-ban két éve bemutatott, másik O'Neill-mű, a közismertebb Amerikai Elektra színrevitelekor „kapott rá” az író drámáira. A Boldog-

talan hold szentimentálisabb története kevésbé feszes, következetes, mint az előbbi (amely időrendi sorrendben is ez előtt született): inkább lírai, semmint drámai színre-ze-tetű. Az Amerikai Elektra alkalmas a patikapontos színpadi építkezés-re (holott rendszerint bőven hűz-nak belőle), s a Tordy-féle puritán megjelenítésre is. A Boldogtalan hold befelé forduló monológjai, szaggatott párbeszédei nemigen könnyítik meg a rendező dolgát.

Tordy szemléletmódját ezúttal is az egyszerűség, a természetesség felé igyekszik terelni az alkotókat, már a Menczel Róbert-féle díszte-rem köztes terén, a kétfelé osztott publikum között emelt pódiumon mindössze egy kopott deszkapa-dot, széket, egy-két kelleket látni, a színészek esetenként céltalanul ácsorognak a színpadon. (Mint a Josie-t alakító *Vasvári Emese* a da-rab elején, az öccsével való dialó-gus alatt.)

Tordy arra összpontosít, ami O'Neill erőssége: a lélektani folya-matok nyomon követésére. Közre-játszott ebben az előadás két főszé-

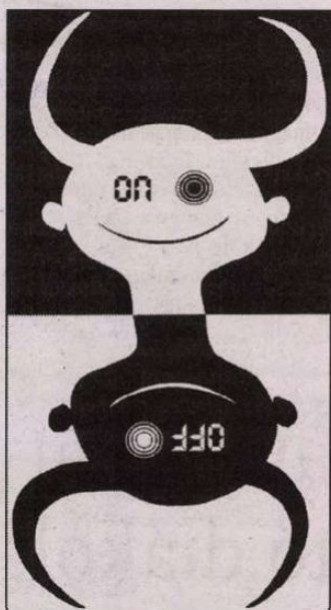
replője, az ifj. *James Tyrone*-t ala-kító *Kamarás Iván* mv. és a Josiet megjelenítő Vasvári Emese. Tyrone-t – akinek figuráját a szer-ző saját, alkoholizmussal küszkö-dő bátyjáról mintázta, mint az O'Neill-i saga családtörténetében annyiszor, igen plasztikusan ese-telt színpadi szereplő – Kamarás Iván megkapó visszafogottsággal jeleníti meg, bensőséges lírával át-itatottan. Az igazi szerelemre im-már képtelen, érzelmeiben benúlt fiatal férfi, rejtélyességével, lelke-ben hordozott titkaival okkal kelti fél Josie reményeit, hogy aztán a magányra kárhóztatott földbirto-kos önpusztító tehetetlenségétől, közönyétől végzetesen megseb-ződjék, s újra kagylójába záródjék. Josie rajongását, ébredező re-ménykedését, mélységes fájdal-mát, a történet kanyarulatai sze-rint, hullámzó lelkiállapotban éli végig Vasvári Emese. Az ő szá-mára az Isten háta mögötti farmon ezek után nincs más kiút, mint a falusi robotolás. Egy kicsit olyan-formán, mint *Csehov* Szonyájáé a Ványa bácsiban. Való igaz, a törté-net kissé avittas, a színészi lélek-

formáló erő azonban elevénné teszi a cselekményt.

Nem így az első részben, ahol túlságosan felületesnek tetszik Josie (mai szóval élve) mimélt va-gánykodása, darabos és erőltetett tréfálkozása, amit magánya kom-penzálásaképpen apja és mások előtt végigjátszik, de hát erről igaz-zából a színdarabíró tehet: megle-hetősen mesterkéltn konstrukció-nak tűnik az első felvonás. *Kránitz Lajos* (Phil Hogan), Josie apja, a földdarab bérlője-művelője, a fér-fifogás „taktikájának” kieszelője is ebben a kényszerhelyzetben pró-bálja meg hitelessé tenni a lányá-ért, földjéért aggódo parasztember alakját, (a mesterséges jókedv szí-tásával s a dühbegurulás közönsé-gességével), de néhány szép pilla-natát leszámítva nem túl meg-győző.

Az előadás lírai töltetű végkifej-lete azonban feledteti a kezdeti mesterkéltiséget: a reménytelenség e világi varázslata kel életre a cím-béli holdfény mágikus fényében.

(Eugene O'Neill: *Boldogtalan hold*. Budapesti Kamaraszínház, Tivoli. Rendező: Tordy Géza)

Mindent egy lapra tettünk fel!

radio.hu

A Magyar Rádió portálja

Hallgatóságunk gyorsan nő.

A leggyorsabban*

2002-ben az InfoRádió megduplázta hallgatottságát. Ezzel minden más rádióadónál gyorsabban növekedett. Újabb bizonyíték arra, hogy a kiegyensúlyozott hírszolgáltatás nem csak nekünk fontos.

*Forrás: Szonda Ipsos-GfK

A hír mindenek előtt